

Partizani Tomšičeve brigade so 15. septembra 1943 na Velikem Osolniku zločinsko napadli tam nahajajočo se enoto protirevolucije. Po koncu boja so ustrelili 24 vojnih ujetnikov. "Sodniki" in "krvniki" so bili Stane Semič-Daki, Matevž Hace in Ignac Horvat-Imre.

Poboj ujetnikov (2)

Franci Strle je morijo vojnih ujetnikov – kar je po mednarodnem vojnem pravu eden najhujših zločinov, ki ne zastara – v svoji knjigi *Tomšičeva brigada*, 3. del, omenil z naslednjimi besedami. "Kmalu po zmagi na Velikem Osolniku sta na Veliki Osolnik prišla komandant Stanko Semič-Daki in namestnik političnega komisarja Tomšičeve brigade Matevž Hace. Nato se je sestalo brigadno vojaško sodišče, ki je 24 ujetih belogardistov spoznalo za krive zločinov, zato so bili obsojeni na smrt in ustreljeni. Na podoben način je moral umreti razvpiti Ivan Habič-Bizoviški vrug, pa čeprav so ga partizanske bolničarke že obvezale in pripravile za odvoz v bolnišnico, saj mu ljudstvo ni zaman dalo hudičevega imena. Vsem drugim je brigadno vojaško sodišče krivdo širokogrudno spregledalo ali pa sploh ni vedelo zanjo."

Strle je tudi tu, tako kot je bila nasproh navada v partizanski publicistiki, vprašanje krivde obrnil na glavo. Nekakšno "vojaško sodišče" je "na smrt obsodilo" tiste, za katere so prav ti partizani nosili krivdo, da so se sploh morali organizirati v samoobrambno vojaško protirevolucijo. Da bi povsem očiten partizanski zločin, postrelitev 24 vojnih ujetnikov, omilil oziroma zakril, je vso besedno pozornost usmeril na žrtev, na ne-

kakšnega "bizoviškega vruga", na njegovo (v resnici Strletovo nalepko) "hudičevo ime", na "krivdo" ujetnikov, ki so jim jo, humanisti, kot so bili partizani, "širokogrudno spregledali" ali "sploh niso vedeli zanjo". Dodal je celo termin "klavci z Urha". Vse to zato, da bi zakril resnične partizanske klavce z Velikega Osolnika.

Trinajsti bataljon

Stane Semič-Daki, partizanska legenda in po vojni razglašen za "narodnega heroja", je v svoji knjigi *Najboljši so padli* svoj zločin opisal z značilnimi besedami. Najprej lahko preberemo: "Kakor so nam povedali, je bilo v cerkvi 91 belogardistov, v spopadu jih je padlo deset, prav toliko, če ne še več, pa je bilo ranjenih in so jih sami postrelili, ko

so se odločili za predajo." Kolikor trditev, toliko neresnic in celo grobih podtikanj, kot je tisto, naj bi bili branilci sami postrelili svoje ranjenice, kar je seveda popoln absurd.

Takoj za tem pa naslednje: "A enemu se je posrečilo, da je pobegnil iz cerkve pri stranskih vratih, pa je že skočil za njim naš bombaš in vžgal za njim z mitraljezom. Zadel ga je v hrbet, in ko se je spustil po košenici za njim, da bi ga ujel, je bežeči belogardist, čeprav je že omahoval, še vedno streljal proti zasledovalcu. Bombaša je to raztogotilo, ustavil se je in z rafalom pokosil begunca. Ko je prišel do ubitega belogardista, je ugotovil, da je ubil osolniškega kaplana, komandanta postojanke. Od zajetih belogardistov jih je 25 ostalo in obležalo pri cerkvi, ker jih je tretji bataljon

poslal v 'trinajsti bataljon'". To je Stane Semič-Daki zapisal v začetku tretje knjige svojih spominov. Te tri knjige so dobesedno nabite s takšnimi absurdi, izmišljijami, kot je tista o "osolniškem kaplanu", ki da je bil hkrati še "komandant postojanke", in brutalnostmi ("jih je 25 ostalo in obležalo pri cerkvi, ker jih je tretji bataljon poslal v 'trinajsti bataljon'").

Klavci na Osolniku

Kdo so torej bili tisti, ki so hladnokrvno pomorili množico 24 zajetih vojnih ujetnikov? Dva vodilna je Strle sam imenoval, Staneta Semič-Dakija, komandanta Tomšičeve brigade, ki je imel za seboj že leto in pol podobne zločinske prakse, in Matevž Hacet, namestnika političnega komisarja Tomšičeve brigade. Toda ta dva naj bi bila predvsem "sodnika". Kdo pa so bili izvrševalci oziroma krvniki v najboljšem pomenu te besede? Daki in Strle govorita o 3. bataljonu. Temu je poveljeval Rudi Vidrgar-Brane, ki je že čez nekaj dni pri "osvobajanju" Cerknice neslavno končal. Več virov pa kot neposrednega ubijalca ujetnikov omenja Imreta.

Ignac Horvat-Imre je bil rojen leta 1905 v Rakičanu. Daki omenja, da je bil pred odhodom v partizane "delavec pri ljubljanski kanalizaciji". Od pomladi do konca junija 1943 je bil intendat 3. bataljona Tomšičeve

Jože Jaklič, preživel z Velikega Osolnika, in Vinko Levstik, ki je postal domobranec tudi zaradi genocidnega zločina na Velikem Osolniku

brigade. Strle na več mestih v svoji knjigi o Tomšičevi brigadi opisuje, kako je kradel ljudem po več glav živine naenkrat. Konec junija je Horvat postal komandir 3. čete 3. bataljona. V tej funkciji je sodeloval tudi pri obleganju Velikega Osolnika.

V knjigi *Svoboda v razvalinah* (Cleveland, 1961, str. 94) piše: "Izbranih 24 je politkomisar Imre osebno postrelil pri cerkvi." V knjigi *Stalinistična revolucija na Slovenskem*, 1. del (Rim, 1984, str. 340) piše podobno: "Vse ujetje so partizani odgnali v nižje ležečo vas. Navadne borce so vtaknili v svojo brigado, 24 vidnejših, med njimi Habiča in druge oficirje, je pa okrog poldneva ob cerkvenem zidu s strelom v tilnik svojerokočno likvidiral politkomisar Imre." Kot vemo, Imre ni bil politkomisar, ampak komandir 3. čete. Ignac Horvat-Imre je po zločinu nad vojnimi ujetniki bliskovito napredoval. Že čez pet dni je postal namestnik komandanta 3. bataljona, 2. oktobra 1943 pa je bil že komandant 3. bataljona Tomšičeve brigade. Revolucijo, ki ji je dodal tudi velik lastni delež, je preživel.

Pomor ranjencev

Pet dni po zločinu nad 24 vojnimi ujetniki na Velikem Osolniku so partizani zelo blizu zločinsko reproto še nadgradili. Pred turjaškim gradom so hladnokrvno umorili 28 nepokretnih ranjencev (po zavzetju Grčaric so kasneje ustrelili tudi 14 tam zajetih ranjencev); umor ranjencev pa je po mednarodnem vojnem pravu najhujša oblika nezastarljivega dejanja vojnega zločina proti človečnosti. V naslednjem mesecu in pol so partizani umorili nad 500 vojnih ujetnikov. In "črna roka" je bila rojena...

24 postreljenih na Velikem Osolniku so zakopali v skupno jamo le nekaj metrov od cerkve sv. Lovrenca, na njeni zahodni strani. Z zemljo so jih le malo pokrili. Čez nekaj dni so začeli prihajati sorodniki, ki so iskali svoje najdražje. Njihova trupla so odpeljali na domača pokopališča. Če gre verjeti Strletu, je na Velikem Osolniku med bojem padlo osem branilcev; skupaj s 24 pobitimi ujetniki torej 32. Nekaj so jih partizani pobili tudi kasneje med tistimi, ki so jih mobilizirali v svoje vrste. Omenjajo se vsaj trije iz Bizovika: Peter Bricelj, Janez Hribar in

Marjan Hribar. Strle tudi navaja, da so partizani tisti dan na bližnjem Osredku ustrelili štiri zajete vaške stražarje, pri Želimpljem pa celo šest. Na Velikem Osolniku so padli stiri partizani, trije so bili huje ranjeni, med njimi tudi Albinca Mali, ki so jo zato po vojni razglasili za "narodno heroino". Toda za partizane število padlih tako ni bilo pomembno.

Zamolčevanje resnice

15. septembra 2002 je Nova slovenska zaveza na cerkev na Velikem Osolniku pritrčila spominsko ploščo z izpisanimi imeni žrtev partizanskega poboja. Blagoslovitev je bila množična in veličastna. Zvečer pa smo na televiziji in naslednji dan na prvi strani *Dela* lahko gledali čisto nekaj drugega: borčevsko parado iz Senožeč. Tam so slavili nekaj, kar so poimenovali "priključitev Primorja Sloveniji", poleg tega pa še postavili

vilnih podobnih borčevskih slavjih letos, spet videli paradiranje predstavnikov Slovenske vojske. Na Veliki Osolnik, kjer je slo za dostojanstvo in pietetni spomin, Grizoldovo ministrstvo za obrambo ni poslalo nikogar, da bi se poklonil žrtvam revolucije. Poglejmo, v čem je razlika med enim in drugim, med borčevsko organizacijo (ZZB) in Novo slovensko zavezo, in videli bomo, kam v resnici sedanja oblast pošilja predstavnike častne čete. Prvi, borci, prirejajo slavja, drugi, NSZ, pa slovesnosti. Borci slavijo svojo "svetlo" preteklost, NSZ pa se na svojih prireditvah pietetno spominja medvojnih in povojnih dogodkov, predvsem tragičnih. Borci se spominjajo svojih vojskaških (revolucionarnih) zmag nad notranjim nasprotnikom, NSZ se spominja žrtev partizanske morije. Prvi torej slavijo nasilje, drugi se spominjajo žrtev tega

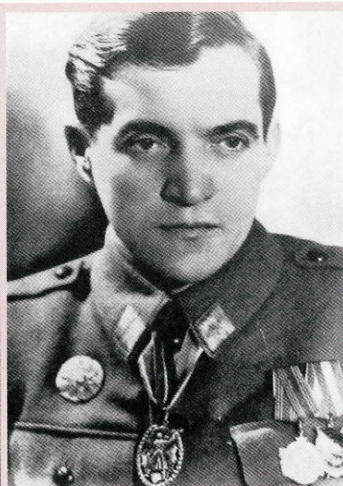
veljalo za tranzicijsko "desnico". Cilj jim je pospešena sekularizacija, sredstvo na poti do tega cilja pa vsesplošna relativizacija vsega tradicionalnega in vrednot, ki so se oblikovale v preteklosti. Očetje in dedje revolucionarji so nekoč drugače misleče pobijali, njihovi sinovi in vnuki jih verbalno demonizirajo in ekskomunicirajo. Viktor Blažič je lepo ugotovil, da tisti, ki so bili vzgojeni v komunističnem totalitarizmu, nadaljujejo s politiko svojih duhovnih očetov – vse drugače misleče in opozicijo obravnavajo kot notranje sovražnike.

Partizanska literatura

Če morda kdo še dvomi o tu zapisanih besedah, naj vzame v roke na primer omenjene knjige. Franci Strle je napisal štiri knjige o Tomšičevi brigadi (pete, za leto 1945, ni napisal, ker je prej segel po svojem življenju), vsaka ima okoli sedemsto

Ignac Horvat-Imre, "junak" z Velikega Osolnika

Stane Semič-Daki, "sodnik" z Velikega Osolnika

Ivan Habič, padli poveljnik branilcev. Žrtev prvih dveh.

te novih partizanskih bronastih kipov. Nič pa niso povedali, da so velik del Primorske takrat v resnici zapravili, ne pa priključili. Prav tako niso nič povedali, kaj so partizani, ki so jih tam slavili, v resnici počeli. Postavitev novih dveh bronastih kipov in nasploh scena proslave nam je govorila, da dobivajo za to svoje početje veliko denarja. Kdo jim ga daje? Zagotovo je spet na udaru davkoplačevalski denar, podobno kot so na tem denarju parazitirali borci v režimu do leta 1990.

Apologija revolucije

V Senožečah smo, kot že na šte-

nasilja. To je še vedno ista Slovenija; podobna, kot je bila v diktaturi, ki je sledila revoluciji, je tudi v tranziciji,

Dediči totalitarizma

Če gre na borčevskih slavjih, ki so še vedno financirana z davkoplačevalskim denarjem, za apologijo nasilja, potem se ne smemo čuditi, da je enako tudi v aktualni politiki in nasploh v javnem življenju. Dediči nekdanjih revolucionarjev, ki so že deset let znova na oblasti, nenehno svojo besedno ost usmerjajo proti tistim, ki so dediči nekdanjih žrtev revolucije. Zato je toliko sistematičnih napadov na Cerkev in na vse, kar naj bi

strani. Kaj v teh knjigah lahko preberemo? Neskončne nize opisov partizanskega nasilja. Tri knjige spominov "narodnega heroja" Stanka Semiča-Dakija *Najboljši so padli*, ki jih prav tako omenjamo, so razvpiti tudi po tem, da jih nikoli nihče ni jemal resno. Res je v njih izredno veliko nemogočega pretiravanja in izrazov bujne domišljije, toda polni so tudi opisov resničnega partizanskega nasilja, ki jih lahko preverimo tudi v drugi literaturi. Zdi se, da se zgodovinarji in publicisti tej literaturi izogibajo prav zaradi nazornega prikaza krutosti partizanskega bojevanja.

Ivo Žajdela